

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

ANAMARIJA ZORČ

**BIBLIOGRAFIJA LEPOSLOVJA V ČASOPISU *AMERIŠKA*
DOMOVINA
od 1919 do 1925**

Diplomsko delo

Mentor: red. prof. dr. Miran Hladnik

Univerzitetni študijski program prve stopnje:

Slovenistika

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

Zahvaljujem se red. prof. dr. Miranu Hladniku, ki me je sprejel pod mentorstvo.

IZVLEČEK

V diplomski nalogi sem se ukvarjala z leposlovjem v slovensko-ameriškem časopisu *Ameriška domovina*, ki je izhajal od leta 1919 do 1991 v Clevelandu. Za obravnavo sem si izbrala obseg od leta 1919 do 1925. Najprej sem pregledala vse številke, ki so se ohranile in iz njih izpisala naslove leposlovnih del, nato pa na spletni strani Wikivir ustvarila bibliografijo. Ugotavljala sem, kako je na objavljeno leposlovje vplivala prva svetovna vojna. Posvetila sem se analizi žanrov, avtorjev in razmerju med deli, ki so se pojavila v *Ameriški domovini*.

Ključne besede: *Ameriška domovina*, bibliografija, leposlovje, Wikivir

ABSTRACT

In this thesis I deal with fiction in the newspaper *Ameriška domovina*, which was being published in the years from 1919 to 1991 in Cleveland. For consideration I chose the years from 1919 to 1925. First I read every newspaper which was published, then I made chronological bibliography of works of ballistics. Then I published bibliography on Wikivir. I was researching the influences of first world war on the published ballistics. Then I made an analysis of genres and authors.

Key words: *Ameriška domovina*, bibliography, ballistics, Wikivir

KAZALO:

1 UVOD	6
2 O ČASOPISU <i>AMERIŠKA DOMOVINA</i>	7
2.1 KATOLIŠKI ČASOPIS	8
2.2 SLOVENCİ V CLEVELANDU	9
3 VPLIV PRVE SVETOVNE VOJNE NA OBJAVLJENO LEPOSLOVJE	11
3.1 ŽANRI LEPOSLOVJA <i>AMERIŠKE DOMOVINE</i> POD VPLIVOM PRVE SVETOVNE VOJNE.....	12
3.1.1 Humoristična povest	12
3.1.2 Detektivska povest	13
3.1.3 Dela z vojno tematiko	13
3.1.4 Turška povest	13
4 ANALIZA AVTORJEV V <i>AMERIŠKI DOMOVINI</i>	15
4.1 SEZNAM AVTORJEV, KI SO OBJAVLJALI V <i>AMERIŠKI DOMOVINI</i>	15
4.2 RAZMERJE MED DOMAČIMI IN TUJIMI AVTORJI.....	16
4.3 RAZMERJE MED AVTORSKIM IN ANONIMNIM LEPOSLOVJEM	17
4.4 RAZMERJE MED AVTORJI IN AVTORICAMI	18
4.5 NAJBOLJ PREPOZNAVNI AVTORJI.....	19
4.4.1 Ivan Tavčar	19
4.4.2 Josip Jurčič.....	19
5 RAZMERJE MED ROMANOM IN POVESTJO	20
6 ZAKLJUČEK	22
7 KAZALO LEPOSLOVJA V <i>AMERIŠKI DOMOVINI</i>.....	23
8 VIRI IN LITERATURA.....	26

KAZALO SLIK:

slika 1: Ameriška domovina objavi konec vojne v Evropi (Vir: Google).....	12
---	----

KAZALO GRAFIKONOV:

Graf 1: Število ohranjenih števil v obdobju od 1919 do 1925	15
Graf 2: Razmerje med domačimi in tujimi avtorji	17
Graf 3: Razmerje med avtorskim in anonimnim leposlovjem	17
Graf 4: Razmerje med avtorji in med avtoricami.....	18
Graf 5: Razmerje med romanom in povestjo	21

SEZNAM TABEL:

Tabela 1: Seznam objavljenih povesti in romanov	20
---	----

1 UVOD

V diplomski nalogi se ukvarjam z bibliografijo leposlovja v slovensko-ameriškem časopisu *Ameriška domovina* med leti 1919 in 1925. Najprej sem poiskala nekaj podatkov o časopisu, ki je izhajal od leta 1919 do 1952 v ameriškem mestu Cleveland. Ker je Cleveland mesto z največ Slovenci, ki so migrirali v Ameriko, sem se posvetila zgodovinskemu pregledu preseljevanja. K izbiri teme me je gnala ravno želja po raziskovanju preseljevanja Slovencev »čez lužo«. Izbrala sem si zanimivo obdobje neposredno po prvi svetovni vojni, obdobje pred gospodarsko krizo, ko so se Slovenci množično preseljevali v Ameriko v želji po boljšem življenju. Zanimalo me je, kako so se tam znašli, kakšna je bila njihova usoda. Na prvem mestu pa je bil seveda vpogled v to, kakšno leposlovje so ameriški Slovenci prebirali. Ugotavljala sem, kakšen tip literature so objavljali in katere avtorje. Rdeča nit raziskave pa je raziskovanje družbenih in zgodovinskih vplivov na objavljeno leposlovje.

Najprej sem pregledala vse številke *Ameriške domovine*, ki so iz tega obdobja ohranjene. Po raziskovanju arhiva Narodne univerzitetne knjižnice sem ugotovila, da veliko številk ni več dostopnih (npr. iz leta 1922 ni shranjene nobene številke). Vzrok za to je dejstvo, da se ukvarjam z besedili, ki so bila objavljena neposredno po vojni, takrat se je veliko številk izgubilo. Iz številk, ki so bile na voljo, pa sem izpisala vsa leposlovna dela. Bibliografijo sem nato postavila na [Wikivir](#). Dodala sem še povezave do številk *Ameriške domovine*, ki se nahajajo na spletni strani [Digitalne knjižnice Slovenije](#) (Dlib).

Nato sem s statistično analizo ugotavljala, kakšno je razmerje med avtorji. Zanimalo me je predvsem naslednje: kakšno je razmerje med objavljenimi domačimi in tujimi avtorji, med avtorskim in anonimnim leposlovjem, koliko je moških in koliko žensk. Največ pozornosti sem namenila avtorjem, ki so najbolj številčno zastopani in tistim, ki so v slovenskem prostoru najbolj uveljavljeni.

Primerjala sem še razmerje med romanom in povestjo, nekaj pa je tudi leposlovja v obliki lirike.

2 O ČASOPISU *AMERIŠKA DOMOVINA*

V slovensko-ameriški skupnosti so igrali časopisi vseskozi nedvomno veliko kulturno vlogo. Časopis *Ameriška Domovina* je izhajal v Clevelandu – mestu, kjer je največ slovenskega prebivalstva v ZDA. Prvi začetki *Ameriške Domovine* so bili leta 1908, ko je začel izhajati list *Amerika*, ki se je nato preimenoval v *Clevelandsko Ameriko*. Pod naslovom *Ameriška Domovina* pa je začel izhajati leta 1919. Lastnik časopisa je bil, od prve številke leta 1919 do zadnje leta 1952, Jaka Debevec. Po njegovi smrti je lastnica postala njegova žena Mary, nato pa sin James. V časopis so uvajali vedno več strani v angleščini – za ameriške potomce, ki so vedno slabše obvladali slovenski jezik.

Ekonomsko sta se pojavili dve vrsti časopisov: Eni so bili bolj ali manj privatna last, ali pa so bili last določenih skupin somišljenikov, investitorjev, trgovcev. Ti so bili odvisni od podpore samih naročnin, oglasov, prostovoljnih prispevkov itd. Druga vrsta listov ameriških Slovencev je bila tista, ki je bila subvencionirana. Tu govorimo o listih, ki služijo kot uradna glasila zavarovalniških zvez oziroma podjetij. (Susel 1992: 238-239). Cleveland je v ZDA veljal za zelo pomemben industrijski center. Tako je bilo v tem mestu vedno dovolj možnosti za razvoj slovenskega časopisja. Slovenci, ki so prišli v ZDA, še niso bili vajeni ameriškega načina življenja, imeli so močno domotožje, zanimalo pa jih je aktualno dogajanje v Sloveniji. Tako so jim časopisi posredovali dragocene novice iz njihove stare domovine. Še večjo vlogo so časopisi igrali, preden se je pojavil radio.

Razcvet *Ameriške Domovine* je bil v obdobju med vojnama, takrat je bila tudi slovenska skupnost v ZDA na vrhuncu svoje moči. Največje zasluge za uspeh časopisa *Ameriška Domovina* je imel zagotovo njen prvi urednik Louis J. Pirc. Rojen je bil v Sloveniji, že kot mladenič pa se je preselil v ZDA, kjer se je že zgodaj začel ukvarjati z novinarstvom. Bil je tudi dober pisatelj, njegovi članki so imeli močan umetniški pridih. Pirc je ustanovil tudi posebno večerno šolo, kjer so se Slovenci pripravljali na izpit, ki so ga morali opraviti, da so lahko pridobili ameriško državljanstvo. Po Pirčevi smrti pa urednik *Ameriške Domovine* postane njen lastnik Jaka Debevec.

2.1 Katoliški časopis

Ameriška domovina je katoliški časopis, ki je najprej izhajal pod imenom *Glasiło Ameriške Slovenske Katoliške Jednote* (*American Slovenian Catholic Union*). Katoliška usmerjenost je bila vidna tudi v objavljenem leposlovju. V *Ameriški domovini* je bilo objavljenih kar nekaj del na Slovenskem dobro poznanega katoliškega avtorja Frana Detele. Njegovo povest *Svetloba in senca* je s pozitivno kritiko sprejela Mohorjeva družba v Celovcu. Povest je preprejena z ironijo in vsebuje tudi poučno tendenco. Za Detelo na splošno velja, da so njegova dela prepojena s poučnim moralizmom in humorjem. V njih se odraža njegova katoliška usmerjenost. Ivo Šorli je to povest označil kot »pravo mano za Mohorjane« in o njej zapisal: »Narod se bo ob tej knjigi zabaval in – blažil.« (Šorli 1916: 478) Povest ni bila namenjena izobražencem, je brez velike umetniške vrednosti, ampak se je obračala k preprostemu bralcu. Napisana je bila v luči svetlobe, a tu in tam je še vseeno padlo malo sence. Pospremljena je bila z ljubeznivim humorjem, ki je na slovenski narod po koncu vojnih grozot deloval blažilno.

Naslednja Detelova povest, ki se je pojavila v *Ameriški domovini*, je *Prihajač*. V tej socialnorealistično naravnani povesti se slika življenje na kmetih. Takšne povesti so zelo značilne za obdobje socialnega realizma, najlepši primer je Vorančeva *Jamnica*¹. Na vidiku so se že kazali začetki kapitalizma, ki je začel ogrožati slovenske vasi. V Ameriki pa je bilo ta čas že močno slutiti zlom borze, gospodarsko krizo.

¹ Vorančeva *Jamnica* je drugo najdaljše besedilo v žanru kmečke povesti. Voranc jo napiše pod vplivom Knuta Hamsuna: *Blagoslov zemlje* in Emila Zolaja: *Zemlja*. Za *Jamnico* je značilna vezanost vaškega kolektiva na zemljo, narurni vitalizem. (Perenič, 2010)

2.2 Slovenci v Clevelandu

V obdobju, ki ga analiziram v svojem delu, je Cleveland veljal za največjo slovensko naselbino zunaj matičnega ozemlja. Samo mesti Trst in Ljubljana sta imela večje število prebivalcev. Časopis *Ameriška domovina* je v decembrski številki iz leta 1924 poročal, da se je v obdobju po prvi svetovni vojni število Slovencev v Clevelandu vrtelo okoli 30.000. Sicer so se Slovenci pred preseljevanjem v Cleveland naseljevali tudi v Minnesoti in Michiganu.

Slovenci so se po odhodu v Ameriko hitro prilagodili novi kulturi in načinu življenja, vendar so vse do danes ostali zvesti svojim slovenskim koreninam. V dvajsetih letih prejšnjega stoletja so o zvestobi slovensko-ameriških manjšin v Ameriki pričale številne slovenske narodne ustanove, organizacije, cerkve, zabavišča ... Ustanavljala so se tudi različna športna, izobraževalna in umetniška društva. K ohranjanju slovenske zavesti je veliko pripomogla zvestoba katoliški Cerkvi. Največja slovenska fara v Clevelandu je bila fara sv. Vida. V Ameriki so imeli v dvajsetih letih kar pet slovenskih Narodnih domov: v Clevelandu, Newburgu, Collinwoodu, Euclidu in West Parku. *Ameriška domovina* je spektakularno zapisala, da kaj takega ni bilo niti v stari domovini. Dobro je uspevala tudi slovenska trgovina, ustanavljala so se številna uspešna podjetja. V Ameriki se je pojavila tudi prva slovenska banka *The North American Banking and Savings Company*.

Slovenci so se v Cleveland začeli preseljevati pred več kot stotimi leti. Preseljevanje je potekalo v več valovih: prvi val preseljevanja se je sprožil pred prvo svetovno vojno, drugi takoj po vojni, tretji val je bil po drugi svetovni vojni, ko so v ZDA emigrirali politični emigranti. Zadnji preselitveni val pa se je sprožil večinoma iz ekonomskih razlogov. (Susel 1992: 240) Slovenci, ki so se preseljevali v Ameriko, so domov pošiljali poročila o ugodnem življenju, možnostih zaposlitve, ustvarjanja kariere, družine ... Tako je vsakega petega, šestega Slovenca premamila želja po »skoku čez lužo«, po novem začetku.

Ameriška domovina je vseskozi objavljala sveže novice iz stare domovine ameriških Slovencev. V časopisu so se pojavile vesti o tragičnih nesrečah, osmrtnice, poroke, novice o županskih volitvah ... Pri ohranjanju zvestobe slovenskim koreninam pa je imelo seveda ključno vlogo ravno leposlovje. Slovenci v Ameriki so s prebiranjem podlistkov v časopisu lahko najlažje ostajali v stiku s slovensko umetnostjo, kulturo. Objavljenih je bilo veliko vidnejših slovenskih avtorjev. Veliko leposlovnih del je vsebovalo zgodovinsko tematiko, tako da so Slovenci lahko spoznavali zgodovino, usodo svojih prednikov. Pojavljale so se tudi vaške povesti, ki so v

amerikaniziranih Slovencih morda vzbujale nostalgijo, jih spominjale na pristno življenje v vaškem kmečkem okolju na slovenskih tleh.

Slovenci v ZDA so bili že od nekdaj različnih nazorov. Živel so v naselbinah, ki so bile fizično oddaljene druga od druge, vsaka pa je imela svoje posebnosti.

Še pred prvo svetovno vojno so bili Slovenci ločeni v dva velika tabora: Na eni strani so bili katoliki, ki so bili še vedno tesno povezani s slovenskimi župnijami, ustanavljali so svoje kulturne organizacije. Na drugi strani pa so bili tisti, ki so bili od Cerkve bolj odtujeni, imeli so se za »napredne«, »svobodomiselne«. Dvojnost v ameriško-slovenski skupnosti je potrebno razumeti, ker so dogodki in izid druge svetovne vojne na Slovenskem in v Jugoslaviji močno vplivali na ameriške Slovence, še posebej po prihodu političnih emigrantov v ZDA. Politični emigranti so se večinoma naseljevali tam, kjer so bile že ustaljene slovenske naselbine. Ta mesta so bila: Cleveland, Chicago, Milwaukee. Prihod političnih emigrantov je zelo pozitivno vplival na obstoj časopisa *Ameriška Domovina*, saj si je le-ta pridobil veliko novih naročnikov. Novi priseljenci so bili večinoma mladi ljudje, veliko od njih je imelo tudi visoko izobrazbo. Bili so predani slovenstvu in sovražni do povojnega komunističnega režima. (Susel 1992: 240)

3 VPLIV PRVE SVETOVNE VOJNE NA OBJAVLJENO LEPOSLOVJE

Ker sem za obravnavo izbrala obdobje od 1919 do 1925, to je neposredno po koncu prve svetovne vojne, me je zanimalo, kako je vojna vplivala na objavo leposlovnih del v *Ameriški domovini*.

Dogajanje v tem obdobju se najprej nazorno zrcali v objavljeni liriki. Pesem, ki je bila objavljena leta 1919, nosi naslov *Naša Trobojnica*. Enokitična pesem med ameriške Slovence nosi sporočilo o tvorbi takratne nove države, Kraljevine SHS, ki je nastala po koncu vojne. Govori o slovanski zedinjenosti, o bratstvu Srbov, Hrvatov in Slovencev.

[...] Zastava² naša barve tri:

modrino neba,

rdečo kri

in beli sneg nam kaže.

Tako sedaj smo bratje tri

Hrvatje, Srbi,

Slovinci mi [...]

Naslednja pesem, ki nosi pečat prve svetovne vojne, je pesem *Jugoslovanska usoda*, v kateri lirski subjekt trpi skupaj z usodo svojih rojakov, z žalostno usodo slovenskega naroda, ki je v vojni izgubila ogromno nedolžnih žrtev. Avtor pesmi zapiše, da bi rad videl dan, ko bo jugoslovanski narod vstal in bo za večno premagan italijanski sovražnik.

Globoko sporočilo nosi tudi pesem Antona Medveda z naslovom *Mir s teboj*, ki je bila objavljena na božični večer, 24. 12. 1919. Avtor opisuje utrujenost in nesrečo, ki ju je povzročila vojna vihra. Anton Medved je bil kaplan, plodovit pesnik in dramatik, pisal je pesimistično liriko. V pesmi *Mir s teboj* hrepeni po miru, rad bi se dvignil od opustošenih zemeljskih tal. Bolj optimistična pa je pesem duhovnika Alojzija Merharja z naslovom *Velikonočno jutro*. Za Merharjeve pesmi je značilno, da so sestavljene iz spretno oblikovanih in spevnih verzov, so dekorativni in napolnjeni s tradicionalno biblično simboliko.

² Pesem *Naša trobojnica* je izšla v *Ameriški domovini*, 7. 3. 1919

slika 1: Ameriška domovina objavi konec vojne v Evropi (Vir: Google)

3.1 ŽANRI LEPOSLOVJA AMERIŠKE DOMOVINE POD VPLIVOM PRVE SVETOVNE VOJNE

3.1.1 Humoristična povest

Ker je prva svetovna vojna za seboj pustila veliko opustošenje, gorja in travm, so bralci za sprostitev radi posegali po tekstih s humoristično vsebino. Tako je bilo v *Ameriški domovini* objavljeno kar nekaj humorističnih del.

Med angloameriški pisce je za velikega humorista veljal pisatelj Mark Twain³. V angleški literaturi je najbolj poznan po humorističnih dogodivščinah mladih junakov, najbolj po delu *Prigode Toma Sawyerja*. *Ameriška domovina* objavi njegovo povest *O kralju in oslu*.

Twain je s svojim humorjem vplival na slovenskega pisca, ki velja za prvo ime humorja pri nas. To je Fran Milčinski Ježek, na Slovenskem najbolj poznan po delu *Butalci*. Njegov izviren smisel za humor je segal čez ocean, *Ameriška domovina* je objavila njegovo povest *Mutasti Birič*.

³ S pravim imenom Samuel Langhorne Clemens

3.1.2 Detektivska povest

Z vojno tematiko je tesno povezan tudi kriminal. *Ameriška domovina* je objavila nekaj besedil s kriminalno in detektivsko tematiko, ki je bila med ameriškimi bralci še posebej priljubljena.

V časopisu sta se pojavili deli *Dva krvava madeža* in *Dogodek v Priory šoli* avtorja Arthurja Conana Doylea. Doyle je bil škotski zdravnik in pisatelj, ki pa je bil sicer najbolj znan po detektivskih zgodbah o Sherlocku Holmesu.

Za eno prvih pisc detektivskih zgodb v Ameriki pa velja pisateljica Anne Katherine Green. Američani ji nadenejo oznako »the mother of detective novel« (mati detektivske zgodbe). Green tudi na splošno velja za eno najprodnnejših ženskih avtoric svojega časa. Objavila je kar štirideset del. Njene detektivske zgodbe so bile zelo priljubljene in prodajane v velikih nakladah. Objavljena je bila v številnih ameriških časopisih. *Ameriška domovina* objavi njeni deli *Zgubljena in najdena* ter *Za milijoni*.

3.1.3 Dela z vojno tematiko

V časopisu objavijo povest s tematiko križarske vojne pisca Henryja Ridderja Haggarda, ki nosi naslov *Roža sveta*. Haggard je bil znan angleški pisec. Prihajal je iz visoke družbe. Najbolj je slovel po svojih pustolovskih zgodbah.

Španski pisec Pedro de Alarcon, ki je pisal v devetnajstem stoletju, se je udeležil španske vojne in na podlagi vojnih doživetij je nastalo veliko novel. V *Ameriški domovini* je objavljeno njegovo delo *Žebelj v glavi*.

3.1.4 Turška povest

»Turška povest je eden najbolj trdoživih žanrskih tipov zgodovinskega romana na Slovenskem.« (Hladnik 2009: 116) Najbolj prepoznavna turška povest je sicer Jurčičev *Jurij Kozjak, slovenski janičar*. Povesti izhajajo pri Mohorjevi družbi, imenujejo se mohorjanke.

Pri turški povesti prihaja do izraza močna politično-zgodovinska vsebina. »Pri Mohorjevi je izšla ena tretjina korpusa in s pogostim pojavljanjem v visokonakladnih zbirkah te založbe je turška povest postala osrednji žanrski tip slovenske zgodovinske povesti. Povesti so utrjevale politično formulo: Slovenec je borec za krščanstvo proti Turkom.« (Hladnik 2009: 117)

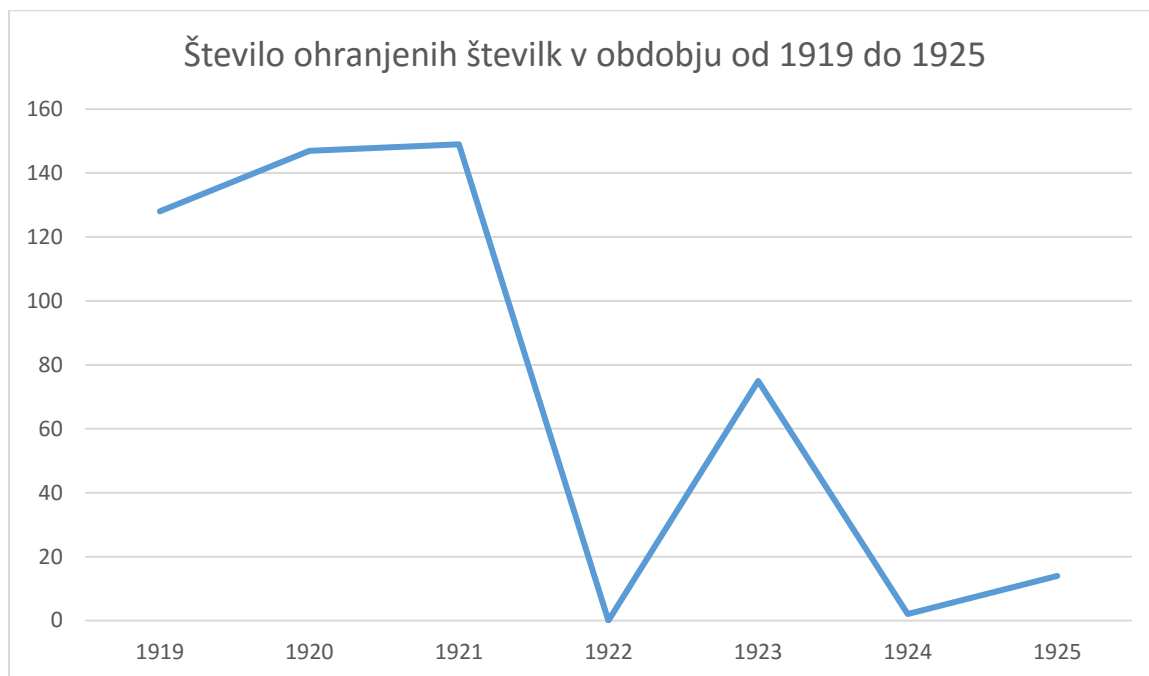
Leta 1925 je bil v *Ameriški domovini* objavljen roman Frana Zbašnika *Na krivih poteh*. Zbašnik piše o bojih ustašev proti premetenim sovražnikom Turkom. Ustaši so Turke že večkrat dotolkli, vendar je turški sovražnik zelo močan in premeten. Ustaši morajo vedno znova najti nove strategije prehoda čez Savo, ustaški načelnik premišljeno postavlja stražnike na vse strani.

Protagonist romana je ustaš Ivan, ki si v vojni najde tudi dva rojaka. S tem je poudarjeno bratstvo. Delo vsebuje tudi ljubezensko tematiko. Vzporedno teče zgodba o Ivanovi ljubezni Malki, ki v času turških vpadov služi pri graščakinji.

»Marsikatero poglavje turške povesti se dogaja daleč stran od domače hiše. V daljni tujini slovenski junaki začudeni srečujejo svoje rojake in skozi to izkušnjo širijo prostor domačega.« (Hladnik 2009: 118) S turško povestjo so Slovencem v Ameriki neposredno po prvi svetovni vojni prikazovali tudi druge zgodovinske boje za obstoj slovenskega naroda. V prvi svetovni vojni so slovensko ozemlje najbolj ogrozili fašisti, v še bolj oddaljeni preteklosti pa je bil eden največjih nevarnosti ravno turški osvajalec. Roman ponazarja, kako krepak in nepremagljiv je slovenski narod. Skozi svojo pot za obstanek se je moral vseskozi boriti proti hudim sovražnikom, premagovati težke ovire.

4 ANALIZA AVTORJEV V *AMERIŠKI DOMOVINI*

Najprej bom z grafikonom prikazala številke, ki so se med leti od 1919 do 1925 ohranile. Opazen upad je v letu 1922, iz katerega v arhivu ni shranjene nobene številke.

Graf 1: Število ohranjenih števil v obdobju od 1919 do 1925

4.1 Seznam avtorjev, ki so objavljali v *Ameriški domovini*

Domači:

- Ivan Lah
- Grmek
- Fran Milčinski
- Anton Medved
- Fran Detela
- Ivan Zorman
- Ivan Tavčar
- Josip Jurčič
- Alojzij Merhar
- Fran Jaklič
- Josip Kostanjevec
- Fran Zbašnik

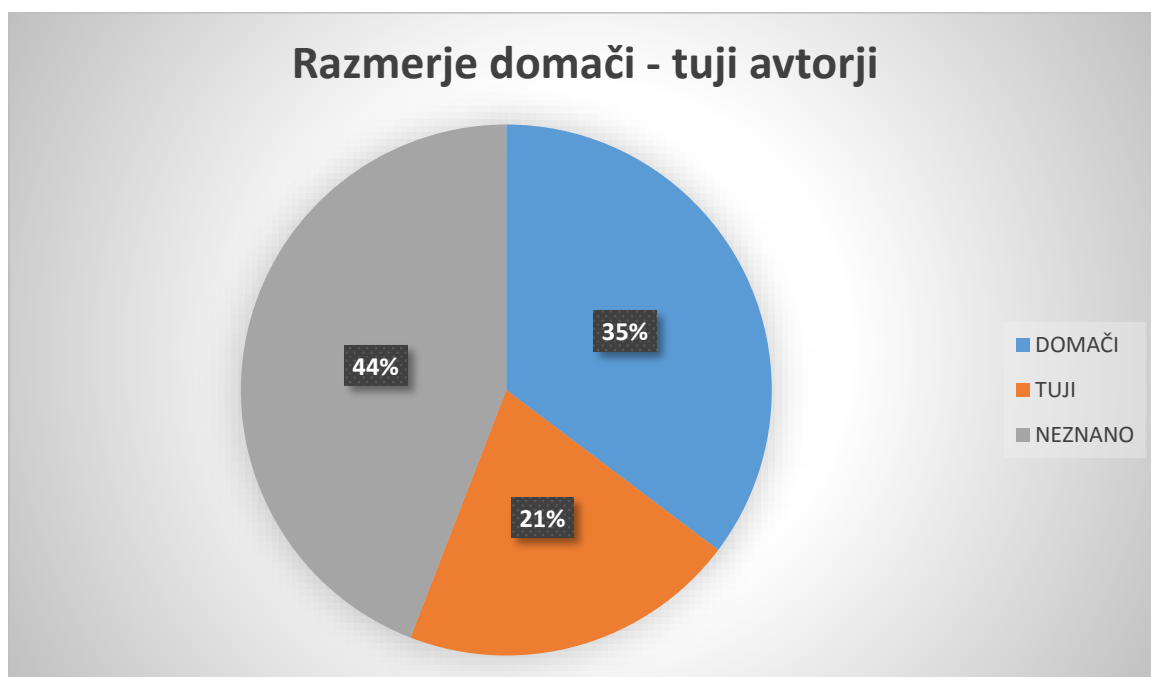
Tuji

- Anne Katherine Green
- Arthur Conan Doyle
- Pedro de Alarcon
- Mark Twain
- Victor Hugo
- Patrick Augustine Sheehan
- Henry Rider Haggard
- Emile Richebourg

4.2 Razmerje med domačimi in tujimi avtorji

Razmerje med domačimi in tujimi avtorji, ki so objavljali v *Ameriški domovini* neposredno po prvi svetovni vojni, je bilo dokaj enakomerno. Vseh objavljenih domačih avtorjev je bilo 12 (35 %), medtem ko je bilo tujih avtorjev 8 (21 %). Med slovenskimi avtorji, ki so se pojavljali v časopisu na drugi celini, je bilo veliko takšnih, ki so bili na domači literarni sceni že uveljavljeni. Veliko jih je zasedlo tudi mesto v slovenskem literarnem kanonu. Pri tujih avtorjih ni šlo samo za angloameriške, izbor avtorjev je bil zelo raznolik. Tako se je v *Ameriški domovini* med drugim pojavil tudi roman klasičnega francoskega pisca Victorja Hugoja. Hugo velja za najbolj vplivnega romantičnega pisatelja 19. stoletja. Bil je pomemben ideolog Evropskega gibanja, premišljevalec Evrope in zaveden republikanec.

Objavljeni sta bili tudi dve povesti znanega španskega novelista devetnajstega stoletja, Pedra de Alarcona. Od tujih avtorjev je bilo objavljenih največ del škotskega pisca detektivskih zgodb Artuhrja Conana Doylea.

Graf 2: Razmerje med domačimi in tujimi avtorji

4.3 Razmerje med avtorskim in anonimnim leposlovjem

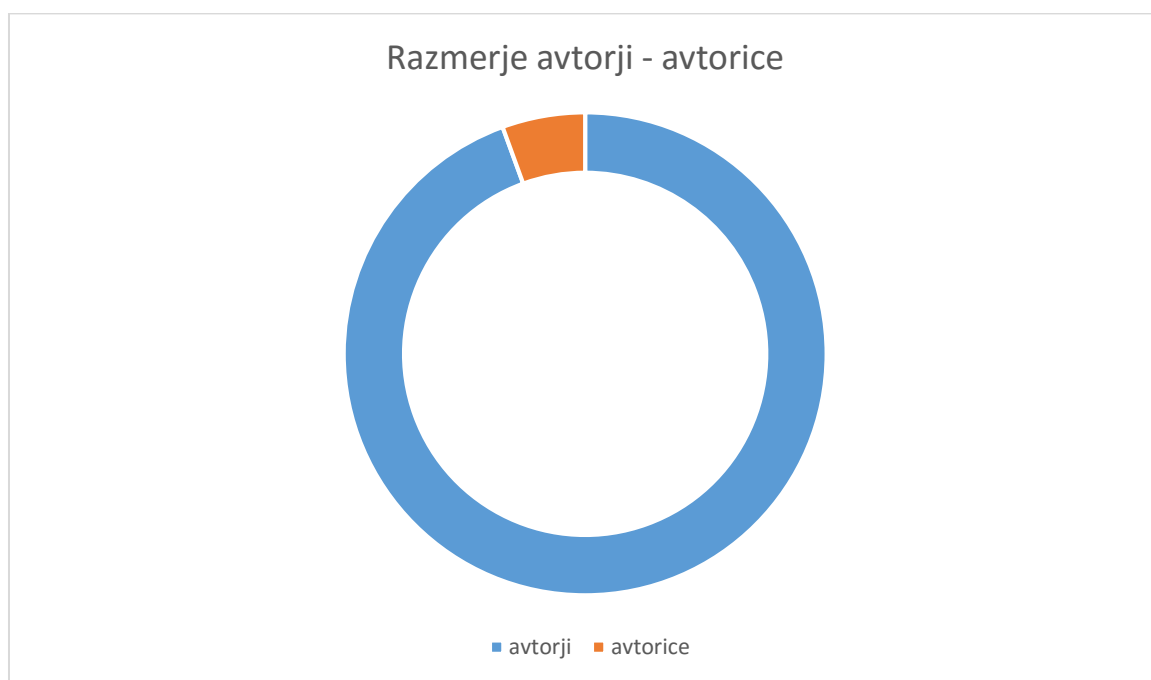
V *Ameriški domovini* je veliko objavljenega leposlovja, katerega avtor je anonimen. Neznani avtorji so se pojavili predvsem pri pesmih in povestih. Iz vsebine pa je vidno, da gre za domačega pisca (npr. deli *Od Save do morja*, *Eno noč v Matkoviču*).

Graf 3: Razmerje med avtorskim in anonimnim leposlovjem

4.4 Razmerje med avtorji in avtoricami

Med objavljenimi avtorji v *Ameriški domovini* so prednjačili moški avtorji. Med domačimi avtorji ni bilo nobene ženske avtorice. Edina pisateljica, katere delo je bilo v obdobju od 1919 do 1925 objavljeno v slovensko-ameriškem časopisu, je bila ameriška pesnica in pisateljica Anne Katherine Green. Kot sem že omenila, Green velja za eno najbolj prepoznavnih ameriških avtoric. Poznana je po svojih detektivskih zgodbah.

Graf 4: Razmerje med avtorji in med avtoricami

4.4 Najbolj prepoznavni avtorji

Med avtorji bi najbolj izpostavila tiste, ki so v literaturi najbolj prepoznavni. Med domačimi avtorji sta to zagotovo Ivan Tavčar in Josip Jurčič.

4.4.1 Ivan Tavčar

Leta 1920 je začel v *Ameriški domovini* izhajati kot podlistek zgodovinski roman *Visoška kronika* pisatelja Ivana Tavčarja. Z *Visoško kroniko* so se v slovensko-ameriškem časopisu pojavile teme preganjanja čarovnic in protestantov ter 30-letne vojne. Tavčar se je posvetil domačemu kraju, zemlji. Tako se je z zgodovinskim romanom prepletala tudi kmečka tematika. Z objavo v *Ameriški domovini* pa je dosegel še Slovence na drugi strani oceana. Roman je sicer začel izhajati v osrednji literarni reviji *Ljubljanski zvon* v 12 rednih mesečnih nadaljevanjih skozi celo leto 1919. Kmalu se je zazdel primeren za reprezentacijo slovenske književnosti zunaj slovenskih jezikovnih meja« (Hladnik 2009: 147)

4.4.2 Josip Jurčič

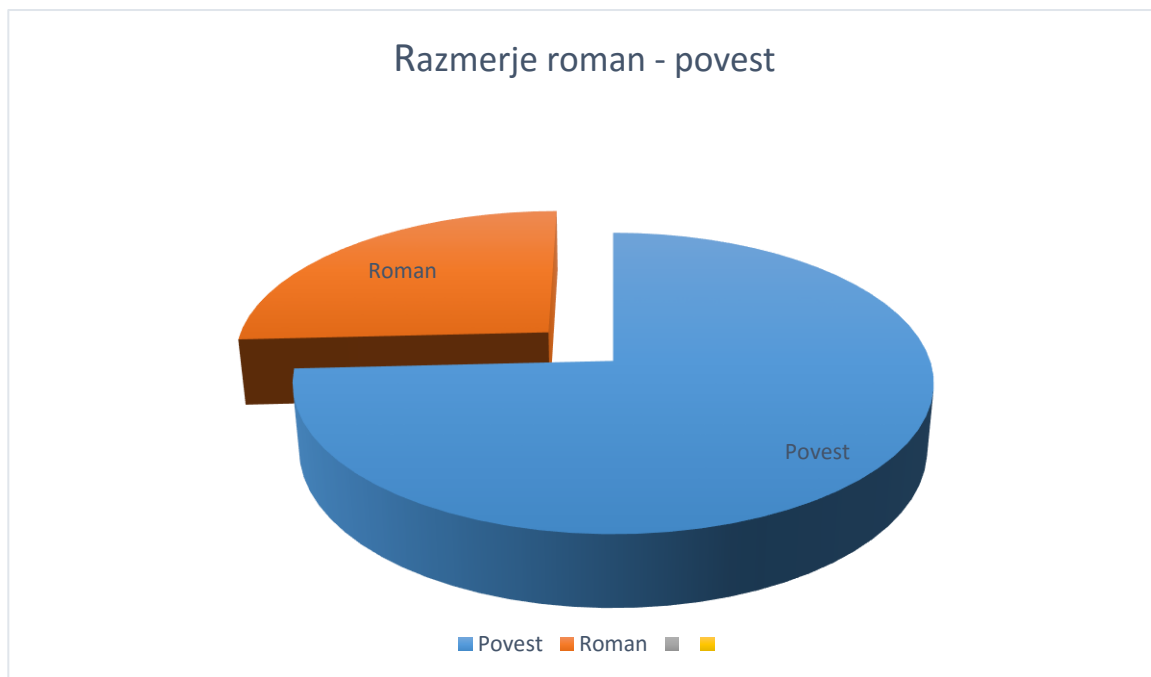
V *Ameriški domovini* se je pojavilo tudi ime pisca prvega slovenskega romana, Josipa Jurčiča. Leta 1923 v podlistku izhaja njegov roman *Cvet in sad*.

5 RAZMERJE MED ROMANOM IN POVESTJO

Med objavljenim leposlovjem v *Ameriški domovini* prevladuje daljša proza s podnaslovom povest (23 besedil), podnaslov roman ima 8 tekstov.

Tabela 1: Seznam objavljenih povesti in romanov

Povest	Roman
23 besedil	8 besedil
Trije prijatelji	Zgubljena in najdena
Gospod Vitič	Hans iz Islanda
Dva krvava madeža	Kresalo duhov
Gozdarjevi spomini	Visoška kronika
Žebelj v glavi	Cvet in sad
Pripovedka o kralju in oslu	Za milijoni
Antonijeta	Na krivih potih
Dogodek v Priory šoli	Zavržena
Ruska zgodbica	
Tatvina kozla in orehov	
Mutasti birič	
Svetloba in senca	
Tožba idealista	
Eno noč v Matkoviču	
Roža sveta	
Prihajač	
Malo življenje	
Vas Kot	
Novo življenje	
Zgodbe Napoleonovega huzarja	
Kako je vrag izprebrnil kmeta	
Kopriva	
Zadnja na grmadi	

Graf 5: Razmerje med romanom in povestjo

6 ZAKLJUČEK

Ugotovila sem, kakšno leposlovje je bilo objavljeno v slovensko-ameriškem časopisu *Ameriška domovina* od leta 1919 do 1925. Že na prvi pogled je bilo razvidno, da je na objavljeno leposlovje vplivala prva svetovna vojna. Ravno zaradi vojne se veliko številk ni ohranilo, zato se pri statistični analizi nisem mogla ukvarjati z vsem leposlovjem v celoti (*Ameriška domovina* je namreč izhajala vsak drugi dan).

Posvetila sem se obravnavi žanrov in ugotovila, da je *Ameriška domovina* neposredno po koncu prve svetovne vojne objavila zgodovinske, detektivske, humoristične romane, turške povesti in dela z vojno tematiko.

Več avtorjev je domačih, kot pa tujih. Med najbolj prepoznavnimi domačimi avtorji sta Ivan Tavčar in Josip Jurčič, med tujimi pa so to A. K. Green, Victor Hugo in Mark Twain. Med avtorji prevladujejo pisatelji moškega spola, na splošno pa je več del, katerih avtor je anonimen.

Med leposlovjem, ki je bilo objavljeno v podlistkih, prevladujejo povesti.

Na splošno bi lahko rekla, da je bilo vsako leposlovje, ki ga je *Ameriška domovina* objavila po prvi svetovni vojni, premišljeno izbrano. Slovence v Ameriki so želeli opomniti, naj ne pozabijo na svoje korenine, svoje prednike in na domačo zemljo. Na podlagi leposlovja, ki so ga imeli možnost prebirati v clevelandskem časniku, so ostajali v stiku s slovensko kulturo.

7 KAZALO LEPOSLOVJA V AMERIŠKI DOMOVINI

1919

Anne Katherine Green: *Zgubljena in najdena*

Ivan Lah: *Trije prijatelji*

Ivan Lah: *Gospod Vitič*

Naša trobojnica (Pesem)

Arthur Conan Doyle: *Dva krvava madeža*

Josip Kostanjevec: *Gozdarjevi spomini*

Pedro de Alarcon: *Žebelj v glavi*

Mark Twain: *Pripovedka o kralju in oslu*

Ivan Lah: *Antonijeta*

Arthur Conan Doyle: *Dogodek v Priory šoli*

Victor Hugo: *Hans iz Islanda*

Jugoslovanska usoda (Pesem)

Grmek: *Oj, samo enkrat še ... (Pesem)*

Ruska zgodbica

Jugoslovanskemu kmetu

Tatvina kozla in orehov

Ljubavna pisma

Nepozabljene besede ljubezni

Fran Milčinski: *Mutasti birič*

Anton Medved: *Mir s teboj (Pesem)*

1920

Dr. Fran Detela: *Svetloba in senca*

Ivan Zorman: *Tožba idealista*

Dr. I. L.: *Slovenski pesnik v Ameriki*

Patrick Augustine Sheeran: *Kresalo duhov*

Eno noč v Matkoviču

Od Save do morja

Ivan Tavčar: *Visoška kronika*

1921

Ivan Tavčar: *Visoška kronika*

Henry Rider Haggard: *Roža sveta*

dr. Fran Detela: *Prihajač*

dr. Fran Detela: *Malo življenje*

1923

Fran Zbašnik: *Vas Kot*

dr. Fran Detela: *Novo življenje*

Josip Jurčič: *Cvet in sad*

Alojzij Merhar: *Velikonočno jutro*

Anne Katherine Green (prevedel Danilo Zorčič): *Za milijoni.*

1924

Arthur Conan Doyle: *Zgodbe Napoleonovega huzarja*

Kako je vrag izpreobrnil kmeta

Kopriva

1925

Fran Zbašnik: *Na krivih potih*

Fran Jaklič: *Zadnja na grmadi*

Emile Richebourg: *Zavržena*

8 VIRI IN LITERATURA

Ameriška domovina. Digitalna knjižnica Slovenije.

Edi Gobec. *Poslovila se je Ameriška domovina*.

<https://www.druzina.si/ICD/spletnastran.nsf/clanek/57-36-CerkevPoSvetu-7> Družina 10. mar. 2016.

Alojzij Merhar. *Wikipedija: Prosta Enciklopedija* 30. avg. 2016.

Anne Katherine Green. *Wikipedija: Prosta Enciklopedija* 10. mar. 2016

Anton Medved. *Wikipedija: Prosta Enciklopedija* 30. avg. 2016

Arthur Conan Doyle. *Wikipedija: Prosta Enciklopedija* 28. avg. 2016

Fran Milčinski Ježek. *Wikipedija: Prosta Enciklopedija* 28. avg. 2016

Henry Rider Haggard. *Wikipedija: Prosta Enciklopedija* 28. avg. 2016.

Mark Twain. *Wikipedija: Prosta Enciklopedija* 28. avg. 2016.

Patrick Augustine Sheehan. *Wikipedija: Prosta Enciklopedija* 28. avg. 2016.

Pedro de Alarcon. *Wikipedija: Prosta Enciklopedija* 28. avg. 2016.

Victor Hugo. *Wikipedija: Prosta Enciklopedija* 30. avg. 2016.

Ivo Šorli. Dr. Fr. Detela, Svetloba in senca.; Povest. *Ljubljanski zvon* 36/8 (1916). 478–479.

Miran Hladnik. *Slovenski zgodovinski roman*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2009.

Miran Hladnik. *Začetki slovenskega feljtonskega romana*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete, 2014.

Rudolf M. Susel. Poslanstvo in vloga časopisa *Ameriška domovina* v zgodovini ameriških Slovencev, 1919-91. *Dve domovini* 2–3 (1992). 237–250. ([COBISS](#))

Urška Perenič in Miran Hladnik. Branje Jamnice v času socialnih sprememb. *Jis* 55/3–4 (2010). 5–15.